

การบริหารจัดการแบบธรรมาภิบาลของกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น

Good governance management of the local health insurance fund

ปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์ (Piyathida Kuhirunyaratn)^{1*},
นิพิฐพนธ์ สีอปลัด (Nipitphon Seeooppalat)^{2**},
ประเสริฐ ประสมรักษ์ (Prasert Prasomruk)^{3***},
ไพรินทร์ เนธิบุตร (Pairin Natiboot)^{4****}

บทคัดย่อ

การนำหลักธรรมาภิบาลและปัจจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น ช่วยให้กองทุนหลักประกันสุขภาพมีความโปร่งใสและเป็นธรรม สังคมเป็นระเบียบ และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ศึกษาในกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์ คำนวณขนาดตัวอย่างได้ 54 กองทุน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารจัดการกองทุน ประธานกองทุน เลขานุการกองทุน คณะกรรมการกองทุน คณะอนุกรรมการกองทุน และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานประจำกองทุน กองทุนละ 10 คน รวมเป็น 540 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามชนิดตอบเองที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และทดสอบความเที่ยง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² นักศึกษา ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ อาจารย์ สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตอำนาจเจริญ

⁴ ผู้ช่วยนักวิจัย ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

^{1*} Assistant Professor Department of Community Medicine, Faculty of Medicine, Khon Kaen University

^{2**} Health educator Department of Community Medicine, Faculty of Medicine, Khon Kaen University

^{3***} Professor Faculty of Public Health Mahidol University Amnat Charoen Campus

^{4****} Assistant researcher Department of Community Medicine, Faculty of Medicine, Khon Kaen University

* correspondent author e-mail: spiyat@kku.ac.th

ได้ค่า Cronbach alpha 0.87 ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป ระดับของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi-square) ช่วงเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 38-52 ปี ระดับของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้บริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.52$) โดยมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารด้านนิติธรรมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.14$, $SD = 0.83$) ในขณะที่ด้านการสร้างนวัตกรรมพัฒนาสุขภาพมีการนำมาใช้น้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.72$, $SD = 0.80$) ซึ่งปัจจัยที่สัมพันธ์กับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารที่เหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) คือ อาชีพ และการศึกษา กล่าวโดยสรุป การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, $SD = 0.52$) แต่ควรมีการปรับปรุงในส่วนของประสิทธิภาพ มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพื่อลดค่าใช้จ่าย และลดขั้นตอนในการให้บริการ รวมถึงส่งเสริมให้กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น สร้างนวัตกรรมพัฒนาสุขภาพให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหาร กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น

Abstract

Applying good governance principles and relevant factors to the management of local health insurance funds ensured that the health insurance fund was transparent, equitable, and socially organized. The objective of this study was to assess the implementation of the main good governance factors related to the management of local health insurance funds. A descriptive study was conducted with 54 sample sizes were calculated from local health insurance funds in Khon Kaen and Kalasin provinces. The sample included the fund committee (fund manager, fund president, fund secretary, sub-fund committee and officials) from 54 funds. Of 540 samples (10 samples per fund) were collected. Self-administered questionnaires, which improved by technician (Cronbach alpha 0.87) consisted of general information, level of good governance, and related factors, were applied for data collection. Descriptive statistics were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation. The relationship of factors was analyzed by chi-square and 95% confidence interval.

The research found, most respondents were male between 38-52 years old. Overall, good governance was used ($\bar{X} = 3.98$, SD = 0.52). In each component considered, we found the laws had the highest used ($\bar{X} = 4.14$, SD = 0.83) but health innovation had lowest used ($\bar{X} = 3.72$, SD = 0.80). And the main good governance factors related to the management of local health insurance funds was statistical significance (p-value <0.05) were occupations and education. In summary, the overall governance of the local health insurance fund was at a high level ($\bar{X} = 3.98$, SD = 0.52). However, improvements should be made in terms of efficiency, using up-to-date technology to reduce costs and reduce service. In addition, health promotion

is promoted by encouraging the local health insurance fund to innovate to improve the people's health behavior is tangible.

Keywords: Good Governance, Relevant factors in management, Local Health Insurance Fund

บทนำ

กองทุนหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ “กองทุนสุขภาพตำบล” ถือว่าเป็นนวัตกรรมที่สำคัญในระบบสุขภาพของประเทศไทย มุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมดูแลสุขภาพของประชาชนจากหลายภาคส่วนในสังคม โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการประสานหน่วยงาน องค์กร และภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้ามาร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการของประชาชน ร่วมวางแผน และส่งเสริมให้เกิดการร่วมดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพ สามารถติดตามประเมินผลการดำเนินงานให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมกับประชาชน นอกจากการสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการดูแลสุขภาพของประชาชนในพื้นที่แล้ว ยังสนับสนุนให้ประชาชนได้แสดงบทบาทในการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ และส่งเสริมให้บุคลากรด้านสาธารณสุขในพื้นที่ได้แสดงบทบาทในการสนับสนุนประชาชนในการดูแลสุขภาพตนเอง รวมถึงส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนสามารถดูแลสุขภาพได้ด้วยตนเอง และการสร้างกลไกในสังคมที่จะต้องเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาพให้ลุล่วง สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 12 สงขลา (2559)

หน้าที่ของหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการบริหารจัดการกองทุนสุขภาพระดับท้องถิ่น คือ การบริหารงานที่ส่งผลให้เกิดความเป็นธรรมในการปฏิบัติงาน และในการจัดระเบียบให้สังคมทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ให้ครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ ในด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า ให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคี และร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการ

พัฒนาอย่างยั่งยืน มั่นคง และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติที่หากจะเกิดขึ้นในอนาคตได้ เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของค่านิยมความเป็นมนุษย์ ปิยวัฒน์ ปิยสีโล(จักรแต) (2554) และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน ประชา จิวิธยากุล (2554)

ธรรมาภิบาลจัดเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารงาน และการปกครองในปัจจุบัน ภิวัตติ บุรีกุล (2546) เพราะโลกปัจจุบันได้หันไปให้ความสนใจกับเรื่องของโลกาภิวัตน์ และธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการ เพราะกระแสการพัฒนาการเมืองการปกครองได้มุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น หากจะให้ประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน การมุ่งดำเนินธุรกิจ หรือปฏิบัติราชการต่างๆ โดยไม่ให้ความสนใจถึงเรื่องของสังคม ประชาชน และสิ่งแวดล้อมจึงเป็นไปไม่ได้อีกต่อไป การมีการบริหารจัดการที่ดีจึงเข้ามาเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและเริ่มมีการนำไปปฏิบัติกันมากขึ้น ธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะข้าราชการ และพนักงานบริษัทเอกชน เพราะธรรมาภิบาลเป็นการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตั้งมั่นอยู่บนหลักการบริหารงานที่เที่ยงธรรม สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรม ในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผล ตลอดจนร่วมรับผลจากการตัดสินใจร่วมกัน นั้น มีการส่งเสริมสถานภาพหญิงชาย และการให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆ รวมทั้งคนด้อยโอกาส ตลอดจนการ สร้างความเท่าเทียมกันทางสังคมในการรับโอกาสต่างๆ ที่ประชาชนพึงจะได้รับจากรัฐอีกด้วย ธรรมาภิบาลเป็นทั้งหลักการ กระบวนการและเป็นเป้าหมายไปในตัว การมีธรรมาภิบาลอาจนำมาสู่การมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ในที่สุดและการมีประชาธิปไตยก็นำมาสู่การมีผลทางสังคม คือ การมีการพัฒนาประเทศไปในทางที่สร้างความสงบสุขอย่างต่อเนื่องและสถาพร ตลอดจนนำมาสู่การแก้ปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นได้โดยสันติวิธี

จากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ระบุว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จะก่อให้เกิดประโยชน์ในส่วนของการปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแล กิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไป

ในครรลองธรรม ได้แก่ 1) ด้านประสิทธิผล ทำให้การปฏิบัติงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนการปฏิบัติงานตามที่ได้รับงบประมาณดำเนินการ โดยการปฏิบัติจะต้องมีทิศทาง ยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์ที่ชัดเจน มีกระบวนการปฏิบัติงานและระบบงานที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงมีการติดตาม ประเมินผล และพัฒนา ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ 2) ด้านประสิทธิภาพ โดยการบริหารตามแนวทางการกำกับดูแลที่ดีที่มีการออกแบบกระบวนการปฏิบัติงานโดยการใช้เทคนิคและเครื่องมือการบริหารจัดการที่เหมาะสม ให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรทั้งด้านต้นทุน แรงงาน และระยะเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติราชการตามภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม 3) ด้านการตอบสนอง การให้บริการที่สามารถดำเนินการได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด และสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ รวมถึงการตอบสนองความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้มารับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลาย และมีความแตกต่าง 4) ด้านการระับผิดชอบ เป็นการแสดงความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และผลงานต่อเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยความรับผิดชอบนั้น ควรอยู่ในระดับที่สนองต่อความคาดหวังของสาธารณะ รวมทั้งการแสดงถึงความสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาสาธารณะ 5) ด้านความโปร่งใส การมีกระบวนการเปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา ชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอื่นไม่ต้องห้ามตามกฎหมายได้อย่างเสรี โดยประชาชนสามารถรู้ทุกขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆ และสามารถตรวจสอบได้ 6) ด้านการมีส่วนร่วม กระบวนการที่ข้าราชการ ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทักษะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมการแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ 7) ด้านการกระจายอำนาจ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ และภารกิจ จากส่วนราชการส่วนกลาง ให้แก่หน่วยการปกครองอื่น (ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น) และภาคประชาชน ดำเนินการแทน โดยมีอิสระตามสมควรรวมถึงการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่บุคลากร โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจในการให้บริการต่อผู้มารับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การปรับปรุงกระบวนการ และเพิ่มผลผลิตเพื่อผลการดำเนินงานที่ดีของส่วนราชการ 8) ด้านนิติธรรม การใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ในการบริหารราชการด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และ

คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 9) ด้านความเสมอภาค การได้รับการปฏิบัติ และได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชาย/หญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสถานะของบุคคล สถานทางเศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษา การฝึกอบรม และอื่นๆ และ 10) ด้านมุ่งเน้นฉันทามติ การหาข้อตกลงทั่วไป ภายในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อตกลงที่เกิดจากการใช้กระบวนการเพื่อหาข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่ได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งต้องไม่มีข้อคัดค้านที่ยุติไม่ได้ ในประเด็นที่สำคัญโดยฉันทามติ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ... (2559)

ถึงอย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการกระบวนการทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพในระยะเวลาที่กำหนด และเพื่อพัฒนาเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานที่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมให้บรรลุเป้าประสงค์ได้ดีกว่าเดิมและทันสมัยมากขึ้น กิตพล เชิดชูกิจกุล และคณะ (2560) องค์ประกอบที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำ 2) ด้านโครงสร้างองค์กร 3) ด้านวัฒนธรรมขององค์กร 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 5) ด้านการติดต่อสื่อสาร ยุทธศักดิ์ ไชยสีหา และวัลลภา อารวีรัตน์ (2556)

ปัจจุบันสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ มีทั้งหมด 13 เขต จังหวัดขอนแก่น อยู่ในเขตที่ 7 คือ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 7 ขอนแก่น ได้แก่ ขอนแก่น ภาพสินธุ์ มหาสารคาม และร้อยเอ็ด และในปีที่ผ่านมามีการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด เพื่อการดำเนินงานตามกรอบแนวทางประกาศ และระเบียบที่กำหนดไว้ แต่ยังคงขาดการศึกษาถึงรูปแบบการบริหารจัดการและผลลัพธ์ที่มีต่อประชุมชนในพื้นที่ รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ... (2559)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาระดับของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น เพื่อนำผลการประเมินนี้ไปใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนฯ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น

วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา โดยประชากรศึกษาคือ ผู้บริหารจัดการกองทุน, ประธานกองทุน, เลขานุการกองทุน, คณะกรรมการกองทุน, คณะอนุกรรมการกองทุน และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานประจำกองทุน (กองทุนสุขภาพเขตเมือง, กองทุนสุขภาพเทศบาลตำบล และกองทุนสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบล) พื้นที่เป้าหมายและกลุ่มเป้าหมาย คือ จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 224 กองทุน และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 150 กองทุน รวมทั้งหมด 374 กองทุน การคำนวณขนาดตัวอย่างใช้ โปรแกรม To estimate a proportion, Confidence level = 95%, Acceptable difference = 0.086, Assumed proportion = 0.86, Size of population = 374 REQUIRED SAMPLE SIZE = 54 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 22 กองทุน และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 32 กองทุน รวม 54 กองทุน (ทำการเก็บข้อมูลแห่งละ 10 ชุด คือ กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการคูณด้วย 10 = 540 ชุด)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบบสอบถามชนิดตอบเอง ที่ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป ระดับของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวัดโดย Likert scale ซึ่งแบบสอบถามผ่านปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ และทดสอบความเที่ยง มีค่า Cronbach alpha 0.87 ซึ่งมีเกณฑ์ของคะแนน ซัสวาลย์ เรื่องประพันธ์ (2539) ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานใช้หลักธรรมาภิบาล
4.50-5.00	มากที่สุด
3.50-4.49	มาก
2.50-3.49	ปานกลาง
1.50-2.49	น้อย
1.00-1.49	น้อยที่สุด

การศึกษาค้างนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้ช่วยนักวิจัยที่ผ่านการอบรม แล้วเข้าไปเก็บข้อมูลในกองทุนทั้งหมด 54 แห่ง โดยทำการนัดผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารจัดการกองทุน, ประธานกองทุน, เลขานุการกองทุน, คณะกรรมการกองทุน, คณะอนุกรรมการกองทุน และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานประจำกองทุน ซึ่งเป็นส่วนหน้าของโครงการสถานการณ์การบริหารจัดการและผลการดำเนินการกองทุนสุขภาพชุมชนจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์ แบบสอบถามจำนวน 540 ชุด บันทึกข้อมูล และจัดทำฐานข้อมูลด้วย Microsoft และทำการ data double entry วิเคราะห์สถิติ โดยใช้ SPSS ภายใต้ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์เชิงปัจจัยโดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square) และช่วงเชื่อมั่นร้อยละ 95 ซึ่งการวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่โครงการ HE591493

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาค้างนี้ ได้รับข้อมูลกลับคืนจำนวน 524 ชุด คิดเป็นอัตราตอบกลับร้อยละ 97.04 (524/540)

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 62.0) อายุ 38-52 ปี (ร้อยละ 50.6) ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 42.3) และเกษตรกร (ร้อยละ 36.7) ตามลำดับ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 40.2) บทบาททางสังคมเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข (ร้อยละ 26.2) และส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการกองทุนที่มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น (ร้อยละ 72.4) รายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 524)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ (n = 516)		
ชาย	320	62.0
หญิง	196	38.0
อายุ (ปี) (n = 524)		
15-19	1	0.2
20-37	63	12.0
38-52	265	50.6
53 ปีขึ้นไป	195	37.2
อาชีพ (n = 444)		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	188	42.3
รับจ้าง	27	6.1
เกษตรกร	163	36.7
ค้าขาย	29	6.5
อื่นๆ	37	8.3
การศึกษา (n = 495)		
ประถมศึกษา	79	16.0
มัธยมศึกษา	199	40.2
อนุปริญญา/ปวส.	46	9.3
ปริญญาตรี	108	21.8
สูงกว่าปริญญาตรี	63	12.7
บทบาททางสังคม (n = 489)		
อาสาสมัครสาธารณสุข	128	26.2
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	113	23.1

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ผู้บริหาร อบต.	24	4.9
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	63	12.9
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	37	7.6
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	109	22.3
อื่นๆ	15	3.1
บทบาทหน้าที่ในกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น (n = 497)		
ประธานกองทุน	23	4.6
เลขานุการกองทุน	22	4.4
คณะกรรมการกองทุน	360	72.4
คณะอนุกรรมการกองทุน	49	9.9
เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานประจำกองทุน	17	3.4
อื่นๆ	26	5.2

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น เมื่อพิจารณาในประเด็นต่างๆ พบว่า ประเด็นที่มีคะแนนมากที่สุดคือ นิติธรรม รองลงมาคือ ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วม ตามลำดับ

ส่วนประเด็นที่มีคะแนนต่ำที่สุดคือ การสร้างนวัตกรรมพัฒนาสุขภาพกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น รองลงมาคือ ประสิทธิภาพ และการกระจายอำนาจ ตามลำดับ รายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการ การกองฯ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	การแปลผล
ประสิทธิภาพ	3.86	0.62	มาก
ประสิทธิภาพ	3.82	0.61	มาก
การตอบสนอง	3.89	0.70	มาก
การรับผิดชอบ	3.95	0.71	มาก
ความโปร่งใส	3.95	0.77	มาก
การมีส่วนร่วม	4.03	0.63	มาก
การกระจายอำนาจ	3.86	0.84	มาก
นิติธรรม	4.14	0.83	มาก
ความเสมอภาค	4.10	0.71	มาก
การสร้างนวัตกรรมพัฒนาสุขภาพกองทุน หลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น	3.72	0.80	มาก
รวม	3.98	0.52	มาก

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นที่เหมาะสม ได้แก่ อาชีพ และการศึกษา มีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รายละเอียด ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	p-value
เพศ			
ชาย	3.96	0.52	0.750
หญิง	4.00	0.51	
อายุ (ปี)			
15-19	4.45	0.00	0.218
20-37	3.89	0.51	
38-52	3.96	0.52	
53 ปีขึ้นไป	4.03	0.52	
อาชีพ			
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	3.86	0.49	<0.001*
รับจ้าง	3.95	0.34	
เกษตรกรกรรม	4.12	0.50	
ค้าขาย	4.11	0.64	
อื่นๆ	4.02	0.52	
การศึกษา			
ประถมศึกษา	3.93	0.56	0.005*
มัธยมศึกษา	4.07	0.51	
อนุปริญญา/ปวส.	4.05	0.47	
ปริญญาตรี	3.87	0.48	
สูงกว่าปริญญาตรี	3.85	0.52	
บทบาททางสังคม			
อาสาสมัครสาธารณสุข	3.99	0.56	0.126
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	4.04	0.52	

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	p-value
ผู้บริหาร อบต.	4.12	0.40	
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล	3.99	0.52	
เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	3.92	0.51	
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	3.85	0.51	
อื่นๆ	3.89	0.29	
บทบาทหน้าที่ในกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น			
ประธานกองทุน	4.06	0.53	0.128
เลขานุการกองทุน	3.95	0.44	
คณะกรรมการกองทุน	4.02	0.53	
คณะอนุกรรมการกองทุน	3.86	0.47	
เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานประจำกองทุน	3.84	0.50	
อื่นๆ	3.80	0.37	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ปัจจัยอาชีพ และการศึกษา

อภิปรายผล

ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารจัดการกองทุน ประธานกองทุน เลขานุการกองทุน คณะกรรมการกองทุน คณะอนุกรรมการกองทุน และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานประจำกองทุน (กองทุนสุขภาพเขตเมือง กองทุนสุขภาพเทศบาลตำบล และกองทุนสุขภาพองค์การบริหารส่วนตำบล) มีความคิดเห็นต่อการศึกษาในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุกานดา ผิวอ่อนดี และคณะ (2558) ที่พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกองทุนตามหลักการบริหารที่ดีของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน

เห็นได้ว่าการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นที่ศึกษาในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์ ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนฯ อยู่ในระดับมากถึง 10 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วีระ หาญกัน และสุรัฐ แลสันกลาง (2559) ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าองค์กรการบริหารส่วนตำบลบ้านดงมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายๆ แห่งได้ให้ความสำคัญในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ตามพระราชบัญญัติการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

เมื่อพิจารณาในประเด็นต่างๆ ของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ประเด็นที่มีคะแนนมากที่สุดคือ นิติธรรม โดยกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น มีการใช้กฎระเบียบข้อบังคับกับทุกคน อย่างเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ สอดคล้องกับการศึกษาของ ขอหมาด ใบหมาดปันจ่อ และคณะ (2553) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดสตูลมีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับของการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับ รองลงมาคือ ความเสมอภาค ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัชณี สรรเสริฐ และคณะ (2553) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน ส่วนใหญ่เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมเพียงอย่างเดียว การมีส่วนร่วมด้านแรงงาน กำลังเงินหรือทรัพยากรอื่นๆ แต่ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ ขอหมาด ใบหมาดปันจ่อ และคณะ (2553) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรได้ร่วมกันกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

ส่วนประเด็นที่มีคะแนนต่ำที่สุดของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น คือ การสร้างนวัตกรรมพัฒนาสุขภาพกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น พบว่า กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น มีนวัตกรรมที่เกิดขึ้นสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ นางลักษณ์ พวงมาลัย และคณะ (2559) ที่พบว่า ไม่มีการสร้างนวัตกรรมด้านการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นของจังหวัด รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพ พบว่า กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น มีการลดขั้นตอนในการให้บริการ หรือทำงานน้อยลงเพื่อเพิ่มจำนวนโครงการ

ให้มีการอนุมัติมากขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ นางลักษณ พวงมาลัย และคณะ (2559) ที่พบว่า ด้านศักยภาพของคณะกรรมการกองทุน ควรมีการพัฒนากรรมการให้ผ่านการอบรมหรือประชุมสัมมนาหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการกระจายอำนาจ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลที่ใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพพระดับท้องถิ่น กล่าวโดยสรุปจากผลการศึกษาวิจัย คือ อาชีพ และการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนอมจิต ชนะบุญ และคณะ (2552) ที่พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ค่าขายและเกษตรกรรม ส่วนการศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย อายุ 38–52 ปี ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เมื่อพิจารณาการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพพระดับท้องถิ่น พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนมากที่สุดคือ ด้านนิติธรรม รองลงมาคือ ด้านความเสมอภาค ตามลำดับ และคะแนนต่ำสุด คือ ด้านการสร้างนวัตกรรมพัฒนาสุขภาพกองทุนหลักประกันสุขภาพพระดับท้องถิ่น รองลงมาคือ ด้านประสิทธิภาพ ตามลำดับ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารที่เหมาะสม ได้แก่ อาชีพ และการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพพระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพพระดับท้องถิ่นด้านประสิทธิภาพ ในส่วนของการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อลดค่าใช้จ่าย และลดเวลาการทำงาน และการลดขั้นตอนในการให้บริการ หรือทำงานน้อยลงเพื่อเพิ่มจำนวนโครงการให้มีการอนุมัติมากขึ้น
2. การสร้างนวัตกรรมพัฒนาสุขภาพกองทุนหลักประกันสุขภาพพระดับท้องถิ่น ควรส่งเสริมให้กองทุนหลักประกันสุขภาพพระดับท้องถิ่น สร้างนวัตกรรมให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เขต 7 ขอนแก่น ที่สนับสนุนงบประมาณในการวิจัยและขอขอบคุณหน่วยงาน อบต. เทศบาล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร ทั้งจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและร่วมโครงการวิจัย จนทำให้โครงการนี้สำเร็จลงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กิตพล เชิดชูกิจกุล, สุรศักดิ์ จิรวัดมงคล และชยุต ภาวนันทกุล. (2560). *ปัจจัยการบริหารจัดการและการจัดการสื่อสารพิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้กรุงเทพมหานครเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. ปรินญาณินพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ.
- ชัชวาลย์ เรืองประพันธ์. (2539). *สถิติพื้นฐาน*. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- ขอหมาด ใบหมาดปันจ่อ, รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ และวาทีต ระถี. (2553). *การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดสตูล*. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา. ยะลา.
- ถนอมจิต ชนบุญ, สมเกียรติ เกียรติเจริญ, วิทยา เจริญศิริ และวัชรินทร์ สุทธิชัย. (2552). *การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดของคณะกรรมการชุมชน*. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2546). *ธรรมาภิบาล: หลักการเพื่อการบริหารรัฐกิจแนวใหม่*. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 1(2).
- นงลักษณ์ พวงมัลย์, ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ, ทิวัตต์ มณีโชติ และสมใจ นกดี. (2559). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพท้องถิ่น จังหวัดฉะเชิงเทรา*. ปรินญาณินพนธ์คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ปิยวัฒน์ ปิยสีโล(จอร์แด). (2554). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*. ปรินญาณินพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ประชา จิรัชยากุล. (2554). *ธรรมาภิบาลการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาชุมชนกรุงเทพมหานคร (กรณีศึกษาเปรียบเทียบกองทุนชุมชนกลุ่มมอสมทรัพย์ ชุมชนหมู่บ้านสุขทวี 1-2 เขตทวีพัฒนา กับกองทุนชุมชนกลุ่มสหกรณ์เคหสถานวัดจันทร์ประดิษฐารามเขต 3 เขตภาษีเจริญ)*, 2 เมษายน 2561. digi.library.tu.ac.th/thesis/po/1353/title-biography.pdf
- ยุทธศักดิ์ ไชยสีหา และวัลลภา อาริรัตน์. (2556). *ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น. ปริญญา นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.*
- รัชนี สรรเสริฐ, วรณรัตน์ ลาวัง, เบญจวรรณ ทิมสุรธรณ, วัฒนา บรรเทิงสุข และปิ่นนเรศ กาตอุดม. (2553). *คุณภาพการดำเนินงานระบบหลักประกันสุขภาพในชุมชน: บทเรียนรู้จากไทย. ปริญญานิพนธ์คุษฎีบัณฑิต, นนทบุรี.*
- วีระ หาญกัน และสุวรรัฐ แลสันกลาง. (2559). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง อำเภอมะเมาะ จังหวัดลำปาง. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. ลำปาง.*
- สุกานดา ผิวอ่อนดี, อุษณีย์ เส็งพานิช และธัมมะทินนา ศรีสุพรรณ. (2558). *แนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในเขตตำบลท่าหมื่นราม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. พิษณุโลก.*
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2559). *คู่มือบริหารกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เล่ม 1 การบริหารงบบริการทางการแพทย์เหมาจ่ายรายหัว และบริการสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดแสงจันทร์การพิมพ์.*
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เขต 12 สงขลา. (2559). *ความเป็นมากองทุนสุขภาพตำบล. สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ ม.สงขลานครินทร์, 2 เมษายน 2561. <http://localfund.happynetwork.org/aboutus>*